

Розділ І. Педагогічні проблеми обдарованої особистості

3. *Honcharenko S. U.* Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk / S. U. Honcharenko. – Kyiv : Lybid, 1997. – 373 s.
4. *Kolechenko A. K.* Entsyklopedyia pedahohychskykh tekhnolohiy : posobye dlia prepodavatelei / A. K. Kolechko. – SPb. : KARO, 2008. – 368 s.
5. Pedahohichni tekhnolohii u profesiinii osviti : monohrafiia / S. O. Sysoieva, S. M. Aleksiuk ta in. ; za red. S. O. Sysoievoi. – Kyiv : VIPOL, 2001. – 502 s.
6. *Sukhomlynskyi V. O.* Vybrani tvory. / V. O. Sukhomlynskyi. – Kyiv : Rad. shkola, 1970. – Т. 3. – S. 46. – Т. 1. – S. 97.
7. *Semushyna L. H.* Soderzhanye y metody obucheniya v srednykh spetsyalnykh uchebnykh zavedeniakh / L. H. Semushyna, N. H. Yaroshenko. – M. : Vyssh. shkola, 1990. – 192 s.
8. Formuvannia profesiinnoi kompetentnosti fakhivtsia sfery posluh i turyzmu: navch.-metod. posib. / L. V. Lozovetska, L. B. Luk'yanova, L. V. Kozak, L. B. Palamarchuk, L. V. Hrybova ta in. ; za red. V. T. Lozovetskoi. – Kyiv : Ped. dumka, 2010. – 134 s.
9. *Fedorova N. F.* Rezultat pedahohichnoho poklykannia – tvorchist uchytelia / N. F. Fedorova // *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti.* – 2017. – № 1 (56).

УДК 37.013.75

*Мілена Міленіна,
м. Київ*

БІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБДАРОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Обґрунтовано необхідність переорієнтації освітніх підходів із урахуванням комплексного розуміння специфіки функціонування людської психіки, що сформувалася еволюційним шляхом становлення людського виду та продовжує розвиватись. Запропоновано застосування розуміння механізмів еволюції та природного відбору в методиці виявлення та підтримки особливостей індивідуальної особливості.

Ключові слова: педагогічна антропологія, соціопсихологічний аналіз, культурна еволюція, інтелект, обдарованість.

Обоснована необходимость переориентации образовательных подходов с учетом комплексного понимания специфики функционирования человеческой психики, сформированной эволюционным путем становления человеческого вида и продолжающей путь формирования; предложено применение понимания механизмов эволюции и естественного отбора в методике выявления и поддержки особенностей индивидуальной особенности.

Ключевые слова: педагогическая антропология, социопсихологический анализ, культурная эволюция, интеллект, одаренность.

The necessity of reorientation of educational approaches based on a comprehensive understanding of the specifics of functioning of the human psyche, which was formed evolutionary way of formation of the human species, is substantiated; the application of understanding of mechanisms of evolution and natural selection in the method of detection and maintenance of individual giftedness is proposed.

Key words: *pedagogical anthropology, sociological psychoanalysis, cultural evolution, natural selection, intellect, giftedness.*

У процесі пошуку відповідей на запитання щодо цілей, сутності та способів виховання і навчання вчителі зважають на природу дитини. Існує значна кількість підходів до визначення природи дитини, а також до інтерпретації її потреб та прагнень. Кожен із таких підходів започаткував окрему педагогічну течію та має власне обґрунтування сутності навчання і виховання, відповідно до акценту на певній грані людського буття. Так, основою природничої педагогічної течії є розуміння людини як частини природи, біологічної істоти, яка володіє певними перевагами. Соціологічний напрям природи людини вважають похідним від суспільства, а індивідуальну свідомість – від колективної. Теологічна педагогіка базується на вченні про людину як образ і подобу Божу, або ж виходить з інших догматів провіденціальної спрямованості. Антропологічна течія в педагогіці відрізняється багатофакторним підходом до витоків і процесів розвитку особистості на більш ранніх етапах, ніж педагогічне втручання в їх перебіг.

Педагоги-антропологи досліджують взаємодію біологічних, соціальних, духовних чинників у структурі особистості. Педагогічна антропологія прагне дати відповіді на такі питання: Як олюднюється людина і, як люди різного віку впливають один на одного? Наскільки ми виховані на різних етапах життя? Які причини і процеси становлення особистості? Який характер різних груп із чисельністю членів від двох до всього роду людського? Як особистість взаємодіє з ними?

Головна ідея психолого-педагогічної антропології полягає в тому, що освітній процес потрібно будувати відповідно до сучасних знань про природу людини, вікові етапи особистісного становлення, способи й форми її соціалізації тощо.

Педагогічна антропологія є інтегрованою науковою дисципліною, що визначає своїм предметом: закономірності, шляхи і методи цілеспрямованої діяльності з формування і виховання людини, відповідно до наукових і філософських уявлень про її природу, еволюцію сутності, особистісні аспекти еволюції. Метою наукової дисципліни є: створення фундаментального наукового базису для організації сучасного освітнього процесу; формування основних орієнтирів діяльності вчителів і психологів через ознайомлення з концепціями еволюційних станів людської сутності, змістом сучасного етапу еволюції, індивідуально-типологічними утвореннями, що виникають і функціонують у певний період розвитку природи людини, можливостями індивідуально-суб'єктної реалізації в наш час.

На сучасному етапі більш виправданим є підхід до розуміння інтелекту як біологічного, еволюційно зумовленого утворення. Таким чином, індивідуальні відмінності в показниках інтелектуального розвитку пояснюють дією фізіологічних чинників. Ці відмінності значно

Розділ I. Педагогічні проблеми обдарованої особистості

зумовлено факторами генотипу, що впливають на стабільність і мінливість показників психометричного інтелекту [1; 2; 3]. Цю позицію теоретично обґрунтував Г. Айзенк. Він розглядає біологічний інтелект (що виникає на основі нейрофізіологічних і біохімічних чинників і безпосередньо пов'язаний з діяльністю кори великих півкуль) як генетично детерміновану біологічну базу когнітивного функціонування та індивідуальних відмінностей [4].

У психогенетиці інтелекту присвячена значна кількість досліджень, основним методом в яких є визначення внутрішньопарної подібності поведінкових ознак монозиготних і дизиготних близнюків, а також батьків і дітей. Частіше в цих дослідженнях виявляють високі позитивні кореляції рівнів інтелекту монозиготних близнюків [5].

Більшість досліджень, присвячених інтелекту дітей, звертаються до проблеми співвідношення впливу соціальних умов і вроджених задатків на розвиток інтелекту. Так, В. Дружинін представив результати досліджень, де з метою визначення впливу соціальних і біологічних факторів на рівень інтелекту дітей 5–6 років застосовувався тест Д. Векслера [6; 7]. У цьому дослідженні враховували як *соціальні* (освіта, професія батьків, склад сім'ї, матеріальна забезпеченість тощо), так і *біологічні* фактори (стан здоров'я, пренатальна травматизація, перебіг пологів, перенесені гострі та хронічні захворювання тощо). Було визначено, що на розвиток вербального інтелекту дітей негативно впливають несприятливий перебіг пологів і пов'язана з ним гіпоксія головного мозку. Загальна рухова та пізнавальна активність дітей позитивно корелює з вербальним інтелектом. Структура невербального інтелекту переважно виконує функції, пов'язані з просторовим мисленням (субтест № 9 «Кубики Кооса»). Найчіткіша кореляція характеристик інтелекту дітей виявлена з професією батьків. Причому професія матері пов'язана зі становленням вербального інтелекту (субтести № 2 «Понятійність», № 3 «Арифметичний», № 4 «Подібність»). У дітей, матері яких є вчителями/науково-педагогічними працівниками та лікарями, вербальний інтелект вище. Професія впливає на розвиток невербального інтелекту (субтести № 8 «Послідовні картинки», № 9 «Кубики Кооса», № 10 «Складання фігур»). Загальний інтелект корелює з рівнем освіти батьків, що можна пояснювати як генетичними, так і середовищними факторами.

У контексті диференціальної психології та психофізіології значну увагу приділяють вивченню залежності показників інтелекту від індивідуально-типологічних відмінностей у діяльності регуляторних систем [8; 9; 10; 11]. Напрями досліджень досить різноманітні, вивчають: загальні проблеми (гендерні відмінності в розвитку інтелекту в дитячому, підлітковому та дорослому віці, взаємодія емоцій та інтелекту, зв'язок інтелектуальних здібностей із екстраверсією-інтроверсією, когнітивна диференційованість та інтелект тощо), вузькоспрямовані аспекти (особливості інтелекту учнів з різним рівнем розвитку властивостей уваги, інтелектуальний розвиток ліворуких дітей, вплив умов індивідуалізованого навчання на саморозвиток інтелектуальної сфери підлітків тощо) [1; 5; 12; 13]. Так, Е. Логінова пропонує використовувати оцінювання інтелекту дитини як критерій раннього прогнозування освітніх труднощів. Значущими критеріями для їх раннього прогнозування на початковому етапі навчання виступають такі показники психофізіологічної структури інтелекту [14]:

– *дисгармонійність* «інтелектуального профілю», пов'язана з неоднорідністю індивідуальних відомостей і різнорівневим формуванням пізнавальних функцій, що визначає ефективність виконання вербальних і невербальних завдань;

– *неузгодженість* у розвитку вербальних і невербальних компонентів інтелекту та переважання у розвитку невербального складника;

– *низький рівень кореляційних зв'язків* на початковому етапі навчання і різке збільшення зв'язків на завершальному етапі всередині та між вербальними і невербальними компонентами інтелекту в дітей з труднощами у навчанні, що відображають труднощі інтеграції, недостатньо сформованих пізнавальних функцій, їх компенсації та підтримки за рахунок більш зрілих функцій.

Сьогодні здійснюють дослідження структур центральної нервової системи (ЦНС), що відповідають за певні інтелектуальні здібності, встановлюються кореляційні залежності між електро-фізіологічними показниками діяльності мозку й успішністю вирішення інтелектуальних завдань [9; 15]. Науковці здійснюють спроби виявити ефект інформаційної працездатності та сенсомоторної навченості в процедурах діагностики інтелектуальних можливостей дітей дошкільного та молодшого шкільного віку [3].

Існують висновки про зв'язок інтелектуальних здібностей з властивостями темпераменту на рівні біологічних основ та їх психічних проявів, з виділенням таких характеристик, як загальна працездатність, безпосередній та опосередкований типи активності, мимовільний та довільний типи саморегуляції.

Експеримент із застосуванням простих сенсомоторних завдань виявив, що з показниками інтелекту пов'язано такі якості процесів аналізу і синтезу, як *ефективність диференціювання* окремих властивостей, сторін і відносин об'єктів та ефективність безпосереднього розчленовано-інтегрованого сприйняття об'єктів. Причому ці якості не можливо вважати біологічними, незмінними та абсолютно генетично детермінованими.

Часу, як фактору ефективності розумової діяльності, надають певну значущість у сучасних дослідженнях. Час розглядають як корелят інтелекту в експериментах виконання простих завдань, причому вказують, що певна частина індивідуальних відмінностей в успішності виконання тестів інтелекту пов'язана зі швидкістю оброблення інформації, незалежно від набутих знань та навичок [8; 9; 16].

Значущості для виявлення морфофункціональних передумов інтелекту набуває аналіз взаємодії різних відділів мозку, зокрема аналіз міжпівкульної взаємодії. Ступінь індивідуальної виразності функціональних властивостей півкуль може слугувати фізіологічною умовою високих досягнень в інтелектуальній діяльності. Сьогодні певної значущості надано функціям субдомінантної правої півкулі на протигагу уявленням про те, що умовою високих досягнень в розумовій діяльності є переважний розвиток функцій домінантної лівої півкулі. На засадах вищевказаних уявлень виникла гіпотеза ефективної білатеральної взаємодії як фізіологічної основи загальної обдарованості [17].

Теорія цілісності інтелекту пов'язана з розробленням теорії білатерального регулювання (парної діяльності мозку). Базові компоненти інтелекту – це філогенетичний фонд,

Розділ I. Педагогічні проблеми обдарованої особистості

когнітивні аспекти (когнітивні координації та мотивації), мають подвійну природу як ефекти взаємодії спеціалізованих парних мозкових структур. Причому базою для розуміння загального та специфічного в структурі інтелекту, розуміння природи когнітивних стилів, вікової динаміки інтелектуальної активності слугує теорія парної діяльності мозку, який містить загальний принцип організації систем, що породжують нові якості. Вона побудована на засадах принципів правопівкульних і лівопівкульових механізмів. Гіпотеза білатеральної взаємодії є оптимальною, адже адресована діяльності мозку як цілого, і використовує уявлення про його ресурси [18].

Викликають інтерес дослідження, де інтелект визначають як нейронну мережу [19]. З точки зору нейрофізіології, різноманіття інтелекту кодується збудженим станом нейрону (імпульс виробляється) та незбудженим його станом (імпульс не виробляється). Імпульс-активатор рухається полегшеними нервовими маршрутами, що виникають за багаторазового збудження певних зон нервової системи цим активатором під час пізнавальних процесів. Таким чином, є маршрути руху нервового імпульсу-активатора, яким він надає перевагу і, що сформувалися за результатами індивідуального інтелектуального досвіду людини.

Мікросистемний рівень представлено параметрами функціонування нейронів (принципами кодування інформації в нейронних мережах) й особливостями поширення нервових імпульсів (швидкістю та точністю передачі інформації). Макросистемний рівень відображає морфофункціональні особливості та значущість окремих структур мозку, їх просторово-часову організацію в забезпеченні ефективної розумової діяльності. Деякі рецептори неактивованих моделей потенційного інтелекту можуть бути доступні, якщо раніше було активовано інші, «прилегли», пізнавальні моделі. Це суб'єктивно означає, що знання про предмет не може бути деталізовано, якщо не засвоєно його основні принципи (без засвоєння основ математики неможливо зрозуміти принципи диференційованого обчислення). Рух нервового імпульсу-активатора від довготривалої пам'яті до моделей потенційного інтелекту не є довільним, а визначається раніше активованими пізнавальними моделями.

Таким чином, наш мозок складається з основних підсистем («трьох мізків») (рис. 1). Кожна з них отримала однойменну назву того періоду еволюції людини, коли ця система сформувалася. Нам необхідно враховувати значущі властивості психічних процесів, яких набував мозок на кожному з етапів еволюції.

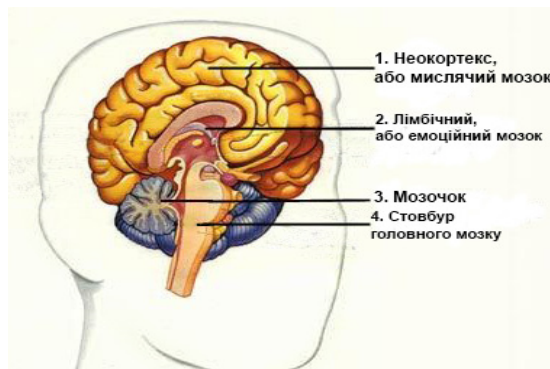

Рис. 1. Складники нейроструктури мозку

1. Неокортекс або людський мозок (Neocortex, Human Brain) – найновіша за часом створення нейроструктура, де відбуваються розумові процеси високого рівня, а також процеси вирішення складних інтегрованих задач, що керує свідомістю, самосвідомістю та іншими вищими формами нервової діяльності. «Завдяки неокортексу до почуття додаються роздуми щодо цього почуття, і на додаток, ми набуваємо здатність переживати з приводу сприйняття ідей, мистецтва, символів та уявних образів» [20]. Окрім того, на думку Д. Гоулмана, неокортекс зумовлює витончене і складне емоційне життя, наприклад, здатність хвилюватися з приводу власних переживань. Ми здатні виявляти набагато ширший спектр реакцій на емоції, ніж примати. Однак раціональний розум не завжди керує емоційним життям. У складних ситуаціях, що викликають сильне хвилювання, він поступається керівництвом лімбічній системі.

2. Лімбічна система або мозок ссавця (Limbic System, Mammalian Brain) має критичну значущість для емоцій та пам'яті. Вона є більш розвинутою та спеціалізованою частиною мозку ссавців, окрім дельфінів, вищих приматів та людей. Лімбічний мозок можна також назвати «хімічним» або «емоційним». У процесі переживання нової події органи чуттів посилають в неокортекс інформацію з зовнішнього середовища, яка потім закріплюється в неоконтексті у вигляді нейронної структури, що відображає відчуття від події. У момент активації нової нейронної структури, що відповідає отриманому відчуттю, емоційний мозок виробляє пептиди. Таким чином, лімбічний мозок можна назвати – хімічним. Разом з тим лімбічний мозок сприяє формуванню довготривалих спогадів: подія чи інформація запам'ятовується краще, легше відтворюються емоції, які ми переживали.

3. Мозочок або стовбур, або мозок рептилії (Cerebellum, Stem, Reptilian Brain) є найактивнішою зоною мозку, середовищем підсвідомості, центром пам'яті й мікропроцесором мозку. Кожен нейрон мозочку здатен утворювати мінімум 200 000 зв'язків з іншими нервовими клітинами. Мозочок відповідає за підтримання рівноваги, координацію рухів, усвідомлення положення тіла в просторі та здійснення контрольованих рухів. У ньому зберігаються певні типи найпростіших дій і навичок, а також зафіксовані на нейронному рівні емоційні реакції, думки, повторювані події, звички та зумовлені моделі поведінки, несвідомі рефлекси та навички, набуті та завчені впродовж життя.

Під час розгляду інтелекту як нейронної мережі доцільно розглядати нейронні структури, що зумовлюють розмаїття інтелекту крізь призму еволюційних процесів, що відбувалися в мозку, на всіх етапах його становлення, відповідно до тих отриманих досліджень, якими ми володіємо зараз.

Модель розвитку має трьохфазний характер. По-перше, кожна нова нервова структура побудована на засадах попередніх нервових структур. По-друге, новий мозок залежно від міри розвитку має набір функцій та примітивну основу, на якій він виник і змінює природу цієї основи на більш сумісну з новою системою. По-третє, заново інтегрована система слугує фундаментом для більш високого рівня еволюційного розвитку. Включення попередньої системи до структури нової змінює стару функцію на більш пристосовану для підтримки нового організму. Тоді, коли з'явився неокортекс (мозок нового ссавця), *рептильний мозок*, емоційний мозок підпорядкувався цьому еволюційному утворенню, однак його власні

сфери впливу та відповідальності збереглися. Таким чином, головна сторона природи будь-якої системи зберігається під час включення в нову структуру і відіграє важливу роль. *Емоційний мозок (лімбічна система) під час свого виникнення змінив природу включеної в нього системи рептилії, однак рептильна система продовжувала працювати на виживання, проте вже більш гнучким способом.*

Для того, щоб зрозуміти біологічні передумови виникнення інтелекту, на нашу думку, важливо розглянути як психічні процеси в ланцюгу еволюції предків людини, що виникали і включалися одна в одну – від мозку рептилії до стадії розвитку неокортексу.

Таким чином, узагальнюючи десятки підходів до розуміння біологічної зумовленості функціонування інтелекту, він функціонує на засадах властивостей мозку, як єдиного цілого. Головний мозок (передусім зони кори) у процесі інтелектуальної діяльності діє як єдина система з гнучкою та рухомою внутрішньою структурою, адекватною до специфіки завдання і способам рішення.

Отже, підхід до оцінювання інтелекту базується на припущенні, що *деякі особливості функціонування головного мозку визначають властивості психічних процесів і мають фізіологічну основу загальних (зокрема, інтелектуальних) здібностей.*

На нашу думку, сучасні дослідження обдарованості допускають значне упущення щодо відсутності історичного еволюційного та природничого підходу до розуміння сутності обдарованості. Ми переконані, що розуміння будь-чого повинно мати відправну точку у двох ракурсах: 1) якими насправді були речі, 2) як речі стали тим, чим вони є. Для цього необхідно вийти за межі того гуманітарного інструментарію, який використовують для розуміння певного фрагмента знань про природу людини, зокрема про її визначення обдарованості. Зречення людиною від інстинктивних задоволень можна розглядати не лише в межах системного підходу (як під час генезису інтелекту або генетичному відборі), а й простежувати на локальних рівнях: формування людської культури, субкультур, мікроісторії, трансформації міфологічного мислення в історичне та від природничо-наукового знання до раціонального пояснення міфу та релігії, розуміння загальної ієрархічної структури людських онтологічних можливостей, механізмів захисту людського «ЕГО», способів конструювання власної реальності та мовної картини світ, стратегії мовних комунікацій та багато інших незліченних питань, на яких зосереджені такі науки, як *зоопсихологія, етологія, етнолінгвістики, семіотика, культурна антропологія.*

Розкриття головних законів психологічного розвитку є неможливим без застосування еволюціоністського інструментарію. Якщо ми бажаємо дізнатися як рівень амбіційності або невпевненості формується раннім досвідом, ми маємо спочатку з'ясувати, чому природний відбір уможливив їх формування. Наступним кроком може бути дослідження можливої кореляції такого соціального параметру з показниками індивідуального інтелекту. Такий антропометричний підхід передбачає розуміння людини, як поєднання наслідуваних інстинктів, розвинених органів чуття, гормонального контролю реалізації форм поведінки і мислення як форми мозкової активності, що призводить до виникнення нестандартних рішень стандартних ситуацій під час включення людини в контекст соціального інтелекту та механізмів

його розвитку, адаптації, пригнічення, захисту тощо. Необхідно брати до уваги, що інтелектуальна діяльність є більш затратною та економічно не вигідною для мозку людини, проте надзвичайно вигідною та продуктивною для розвитку людського виду.

Тому постає питання, що полягає в тому, наскільки ми готові бути експертами у питаннях людського інтелекту та запроваджувати особистий внесок у розуміння того, що є людиною, як антропологічна таємниця, і наскільки світовий дискурс, у розумінні природи людини, є для нас актуальним?

Використані літературні джерела

1. *Верба А. С.* Психофизиологические особенности когнитивной деятельности праворуких и леворуких мальчиков 6–7 лет : автореф. дис. ... канд. биол. наук / Верба Алла Степановна. – М., 2005. – 18 с.
2. *Жуков Д. А.* Стой, кто ведет? Биология поведения человека и других зверей : в 2 т. / Д. А. Жуков. – М. : Альпина нон-фикшн, 2014. – 802 с.
3. *Колтыгина Е. В.* Учет особенностей проявления информационной работоспособности и сенсомоторной обучаемости в процедуре психологического диагностирования интеллекта : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Колтыгина Елена Владимировна. – Барнаул, 2002. – 179 с.
4. *Айзенк Г. Ю.* Интеллект: новый взгляд / Г. Ю. Айзенк // Вопросы психологии. – М. : Российская академия образования, 1995. – № 1. – С. 111–131.
5. *Иорданова О. А.* Взаимосвязь между вероятностным прогнозированием и интеллектом у детей / О. А. Иорданова, И. С. Депутат // Бюллетень СГМУ, 2007. – № 2. – С. 24–25.
6. *Дружинин В. Н.* Психодиагностика общих способностей / В. Н. Дружинин. – М. : Академия, 1996. – 224 с.
7. *Дружинин В. Н.* Когнитивные способности: структура, диагностика, развитие / В. Н. Дружинин. – СПб. : Иматон, 2001. – 224 с.
8. *Акимова М. К.* Изучение индивидуальных различий по интеллекту / М. К. Акимова // Вопросы психологии. – М. : Российская академия образования, 1977. – № 2. – С. 175–185.
9. *Голубева Э. А.* Способности и индивидуальность / Э. А. Голубева. – М. : Прометей, 1993. – 278 с.
10. *Грибанов А. В.* Психофизиологический анализ структуры интеллекта детей младшего школьного возраста при синдроме дефицита внимания с гиперактивностью / А. В. Грибанов, И. С. Депутат, А. В. Канжин // Экология человека. – 2006. – № 12. – С. 38–41.
11. *Дьяченко О. М.* Проблема индивидуальных различий в интеллектуальном развитии ребенка / О. М. Дьяченко // Вопросы психологии. – М. : Российская академия образования, 1997. – № 4. – С. 138–142.
12. *Балакшина Ж. А.* Типы изменчивости интеллекта и личности в период их становления (на примере подростков) : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Балакшина Жанна Александровна. – СПб., 1995. – 242 с.
13. *Безруких М. М.* Возрастная динамика и особенности формирования психофизиологической структуры интеллекта у учащихся начальной школы с разной успешностью обучения / М. М. Безруких, Е. С. Логинова // Физиология человека, 2006. – Т. 32. – № 2. – С. 133–150.
14. *Логинова Е. С.* Психофизиологическая структура вербального и невербального интеллекта детей 6–7 и 9–10 лет с разной успешностью обучения : дис. ... канд. биол. наук : 19.00.01 / Логинова Екатерина Сергеевна. – М., 2003. – 199 с.

Розділ І. Педагогічні проблеми обдарованої особистості

15. Александров Ю. И. Психофизиология : учебник / [отв. ред. Александров Ю. И.]. – СПб : Питер, 2001. – 496 с.
16. Weiss M. Human biology and behavior / M. Weiss, A. Mann // Jan 1, 1981. – Human evolution, 559 p.
17. Лучинин А. С. Психофизиология / А. С. Лучинин. – Ростов н/Д : Феникс, 2004. – 320 с.
18. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М. : Наука, 1977. – 381 с.
19. Древаль А. В. Интеллект ХХХ : Интеллектуальное чтение в жанре / А. В. Древаль. – М.: Торусе Пресс, 2005. – 316 с.
20. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект / Д. Гоулман ; [пер. с англ. А. П. Исаевой]. – М. : АСТ Москва: Хранитель, 2008. – 478 с.

Bibliography

1. Verba A. S. Psykhofyziolohycheskye osobennosti kohnytnovoi deiatelnosti pravorukykh y levo-rukykh malchikov 6–7 let : avtoref. dys. ... kand. byol. nauk / Verba Alla Stepanovna. – M., 2005. – 18 s.
2. Zhukov D. A. Stoi, kto vedet? Byolohiya povedeniya cheloveka y druhykh zveri : v 2 t. / D. A. Zhukov. – M. : Alpyna non-fykshn, 2014. – 802 s.
3. Koltyhyna E. V. Uchet osobennostei proiavlenniya ynformatsyonnoi rabotosposobnosti y sensomotornoi obuchaemosti v protsedure psykhologhycheskoho dyahnostyrovaniya yntellekta : dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.01 / Koltyhyna Elena Vladymyrovna. – Barnaul, 2002. – 179 s.
4. Aizenk H. Yu. Yntellekt: novyi vzhliad / H. Yu. Aizenk // Voprosy psykhologhy. – M. : Rossyiskaia akademyia obrazovaniya, 1995. – № 1. – S. 111–131.
5. Yordanova O. A. Vzaymosviat mezhdu veroiatnostnym prohnozyrovanyem y yntellektom u detei / O. A. Yordanova, Y. S. Deputat // Biulleten SHMU, 2007. – № 2. – S. 24–25.
6. Druzhynyn V. N. Psykhodyahnostyka obschchykh sposobnostei / V. N. Druzhynyn. – M. : Akademyia, 1996. – 224 s.
7. Druzhynyn V. N. Kohnytnovnye sposobnosti: struktura, dyahnostyka, razvytye / V. N. Druzhynyn. – SPb. : Ymaton, 2001. – 224 s.
8. Akymova M. K. Yzuchenye yndyvydualnykh razlychyi po yntellektu / M. K. Akymova // Voprosy psykhologhy. – M. : Rossyiskaia akademyia obrazovaniya, 1977. – № 2. – S. 175–185.
9. Holubeva E. A. Sposobnosti y yndyvydualnost / E. A. Holubeva. – M. : Prometei, 1993. – 278 s.
10. Hrybanov A. V. Psykhofyziolohycheskyi analiz struktury yntellekta detei mladsheho shkolnoho vozrasta pry syndrome defytsyta vnymaniya s hyperaktyvnostiu / A. V. Hrybanov, Y. S. Deputat, A. V. Kanzhyn // Ekolohiya cheloveka. – 2006. – № 12. – S. 38–41.
11. Diachenko O. M. Problema yndyvydualnykh razlychyi v yntellektualnom razvytyu rebenka / O. M. Diachenko // Voprosy psykhologhy. – M.: Rossyiskaia akademyia obrazovaniya, 1997. – № 4. – S. 138–142.
12. Balakshyna Zh. A. Typy yzmenchivosty yntellekta y lychnosty v peryod ykh stanovleniya (na prymere podrostkov) : dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.01 / Balakshyna Zhanna Aleksandrovna. – SPb., 1995. – 242 s.
13. Bezrukykh M. M. Vozrastnaia dynamyka y osobennosti formyrovaniya psykhofyziolohycheskoi struktury yntellekta u uchashchykhsia nachalnoi shkoly s raznoi uspeshnostiu obucheniya / M. M. Bezrukykh, E. S. Lohynova // Fyziolohiya cheloveka, 2006. – T. 32. – № 2. – S. 133–150.

14. Lohynova E. S. Psykhofyziolohyeheskaia struktura verbalnoho y neverbalnoho yntellekta detei 6–7 y 9–10 let s raznoi uspehnostiu obucheniya : dys. ... kand. byl. nauk : 19.00.01 / Lohynova Ekateryna Serheevna. – M., 2003. – 199 s.
15. Aleksandrov Yu. Y. Psykhofyziolohyia : uchebnyk / [otv. red. Aleksandrov Yu. Y.]. – SPb : Pyter, 2001. – 496 s.
16. Weiss M. Human biology and behavior / M. Weiss, A. Mann // Jan 1, 1981. – Human evolution, 559 p.
17. Luchynyn A. S. Psykhofyziolohyia / A. S. Luchynyn. – Rostov n/D : Fenyks, 2004. – 320 s.
18. Ananov B. H. O problemakh sovremennoho chelovekoznannia / B. H. Ananov. – M. : Nauka, 1977. – 381 s.
19. Dreval A. V. Yntellekt XXX : Yntellektualnoe chtenye v zhanre / A. V. Dreval. – M.: Toruse Press, 2005. – 316 s.
20. Houlman D. Emotsyonalnyi yntellekt / D. Houlman ; [per. s anhl. A. P. Ysaevoi]. – M. : AST Moskva: Khranytel, 2008. – 478 s.

УДК 811.111'276.6:614.233.4

Людмила Русалкіна,
м. Одеса

ІНШОМОВНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Розглянуто актуалізацію застосування компетентнісного підходу під час іншомовної підготовки майбутніх лікарів. Окреслено питання, що стосуються загальної характеристики іншомовної компетенції майбутніх лікарів. Проаналізовано поняття «компетенція», «компетентність».

Ключові слова: компетенція, компетентність, іншомовна компетентність, компетентнісний підхід, підготовка майбутніх лікарів.

Рассмотрена актуализация применения компетентностного подхода во время иноязычной подготовки будущих врачей. Очерчены вопросы, касающиеся общей характеристики иноязычной компетенции будущих врачей. Проанализированы понятия «компетенция», «компетентность».

Ключевые слова: компетенция, компетентность, иноязычная компетентность, компетентностный подход, подготовка будущих врачей,

In the article actualization of competency approach application during the foreign language training of future doctors is considered. The questions of general characteristics of future doctors' foreign language competency are described. The notions "competency" and "competence" are analyzed.

Key words: competence, competency, foreign language competency, competency training, training of future doctors.